

W Polsce obowiązuje zasada jawności rozpraw, wynikająca z Konstytucji RP. Oznacza to, że każdy, kto jest pełnoletni i nieuzbrojony, może uczestniczyć w rozprawie jako publiczność. Przewodniczący może także zezwolić na udział osobom, które nie mają ukończonych 18 lat

Może się zdarzyć, że jawność rozprawy jest wyłączona z mocy prawa (z ustawy wynika, kiedy nie może być publiczności, np. w sprawach o rozwód), a czasem sądy mogą ograniczyć jawność rozprawy, gdy zagraża to porządkowi publicznemu, bezpieczeństwu państwa, moralności, lub na wniosek stron. Czasem konieczne jest uzyskanie karty wstępu, np. w medialnych sprawach, gdy sąd obawia się, że publiczność nie zmieści się na sali.

W tej karcie pracy dowiesz się, jak wybrać rozprawę sądową, w której weźmiesz udział, jak się do niej przygotować oraz jak się zachować na sali rozpraw.

Słowniczek trudnych pojęć

Wokanda lista spraw, które sąd rozpozna w danym dniu. Znajdziesz ją na stronie sądu (np. [link](#)) oraz na drzwiach poszczególnych sal rozpraw. Każdą sprawę opisuje się przez podanie jej sygnatury, wydziału, wskazanie sędziego, ławników, stron oraz wezwanych na rozprawę świadków.

Sygnatura sprawy numer porządkowy sprawy, np. IV K 255/24, gdzie cyfra IV oznacza numer wydziału sądu, litera K oznacza rodzaj sprawy odpowiedniej dla danego wydziału, numer 255 – porządkowy numer sprawy, a 24 rok wszczęcia postępowania w sądzie.

KRYTERIA WYKONANIA DZIAŁANIA:

- samodzielny wybór sprawy przez ucznia,
- uzyskanie przez ucznia zgody na udział w rozprawie,
- podsumowanie obserwacji w notatce podsumowującej.

REALIZACJA KROK PO KROKU

1 Wybierz odpowiedni sąd oraz sprawę

Zastanów się, do jakiego sądu chcesz się udać. W Polsce sądy dzielą się na sądy powszechne (rejonowe, okręgowe, apelacyjne), sądy administracyjne (WSA oraz NSA), sądy wojskowe oraz Sąd Najwyższy.

Sądy rejonowe są sądami **pierwszej instancji** dla większości spraw (rozpatrują sprawę po raz pierwszy). Sądy okręgowe rozpatrują apelacje od orzeczeń sądów rejonowych lub bardziej skomplikowane sprawy. Sądy apelacyjne rozpatrują apelacje od wyroków sądów okręgowych.

Sądy administracyjne rozpatrują spory z urzędami, a sądy wojskowe sprawy przestępstw popełnionych przez żołnierzy. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów.

Na początku przejrzyj wokandę sądu, do którego chcesz się udać, i wybierz sprawę, która cię interesuje ze względu na temat, strony postępowania, lub udział ławników. Sprawy karne znajdziesz w wydziale karnym, cywilne w wydziale cywilnym, rodzinne w rodzinnym. Warto zwrócić też uwagę na sprawy, które były szeroko komentowane w mediach. Pamiętaj, że wokanda dostępna na stronie internetowej sądu nie będzie zawierać danych osobowych stron i świadków. Te dane dostępne są tylko na wokandzie w budynku sądu.

Strona Fundacji CourtWatch Polska z listą rozpraw, na które można się udać w charakterze publiczności:
[Przeglądaj rozprawy | Wokanda obywatelska](#)

Możesz też uczestniczyć jako publiczność w rozprawie online. W takim wypadku musisz uzyskać elektroniczną kartę wstępu (np. [link](#)).

2 Zgłoś chęć i uzyskaj zgodę na udział w rozprawie.

Zazwyczaj musisz tylko wybrać rozprawę, która cię interesuje. Jednak jeśli nie masz 18 lat, konieczne będzie uzyskanie zgody na udział w rozprawie (np. [link](#)) lub karty wstępu (np. [link](#)) – śledź uważnie stronę sądu, ponieważ należy ją uzyskać kilka dni przed terminem rozprawy.

3 Przygotuj się do udziału

Do sądu ubierz się schludnie – nie zakładaj dresów lub krótkich spodenek. Weź ze sobą dowód tożsamości (np. dowód osobisty) i zgodę/kartę wstępu, jeśli była potrzebna.

Przy wejściu do sądu zazwyczaj czeka cię kontrola bezpieczeństwa (podobna do tej na lotnisku), dlatego przyjdź wcześniej. Na salę rozpraw nie można wchodzić w okryciach wierzchnich, więc kurtkę zostaw w szatni.

4 Przestrzegaj zasad na sali rozpraw i obserwuj!

Na salę rozpraw wejdź, gdy protokolant wywoła sprawę, podając jej sygnaturę i nazwy stron. Wycisz telefon i zajmij miejsce na ławach dla publiczności, naprzeciwko stołu sędziowskiego (wisi na nim godło). Wstań, kiedy sędzia wchodzi i wychodzi, a także gdy odczytywany jest wyrok. Możesz robić notatki, ale nie rozmawiaj, nie jedz ani nie rób zdjęć. Jeśli będziesz przeszkadzać w rozprawie, sąd może cię wyprosić z sali.

5 Przygotuj podsumowanie

Już podczas rozprawy notuj obserwacje, uzupełnij je również po powrocie z rozprawy. Zapisz główne elementy przebiegu rozprawy ale również to, co zainteresowało cię lub zaskoczyło szczególnie w czasie wizyty w sądzie i podczas obserwacji rozprawy. Podziel się obserwacjami z nauczycielem i klasą podczas lekcji.

WSKAZÓWKI PRAKTYCZNE

Kto jest kim na sali rozpraw

Osoby na sali rozpraw łatwo rozpoznać po kolorze żabotu togi (zdjęcie poniżej) oraz po miejscu, w którym siedzą. Sędzia siedzi przy stole sędziowskim, a z boku stołu protokolant, który tworzy zapis z przebiegu rozprawy. W sprawie cywilnej po lewej stronie sali (patrząc na godło na stole sędziowskim) usiądzie powód i wnioskodawca, a pozwany lub uczestnicy postępowania po prawej. W sprawach karnych po lewej stronie jest miejsce oskarżyciela, a oskarżony lub skazany zajmują ławę po stronie prawej. Na środku sali jest barierka do przesłuchania świadków. Świadkowie, zanim złożą zeznania, muszą czekać przed salą rozpraw na wywołanie i do tego czasu nie mogą uczestniczyć w rozprawie.

toga adwokacka

toga prokuratorska

toga radcowska

toga sędziowska

Więcej praktycznych wskazówek odnośnie do udziału w rozprawie sądowej znajdziesz:

Pytania i odpowiedzi (FAQ) - Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi

CZAS NA TWOJĄ REFLEKSJĘ!

- czy łatwo było znaleźć interesującą cię rozprawę i uzyskać zgodę na udział? Jak oceniasz cały proces?
- czemu twoim zdaniem służy jawność rozpraw sądowych? Widzisz jakieś minusy tej zasady?
- co było najciekawsze lub najbardziej zaskakujące w sądzie albo rozprawie, którą obserwowałaś/eś?

JAK DOKUMENTOWAĆ TO DZIAŁANIE W PORTFOLIO?

- kopia wniosku o zgodę na udział w rozprawie
- zdjęcia z sądu (nie z samej rozprawy, jeśli nie została uzyskana zgoda sądu)
- notatka lub prezentacja podsumowująca

Karta pracy stworzone
przez zespół CMS Polska:
Julia Olszewska